ANALIZA SEKTORSKE IZLOŽENOSTI U DIJELU KVALITETA ANALIZE NEUOBIČAJENIH TRANSAKCIJA I PRIJAVE SUMNJIVIH KLIJENATA TRANSAKCIJA

Banke su dužne da kontinuirano sprovode odgovarajuće mjere za otkrivanje neuobičajenih i sumnjivih aktivnosti u poslovanju klijenta, u skladu sa propisima u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. Stoga banke imaju obavezu da uspostave sistem radi praćenja, prepoznavanja i zadržavanja transakcija, do realizacije daljih neophodnih provjera, naročito kada postoje elementi povišenog rizika od zloupotrebe sistema.

U okviru kontinuiranog sprovođenja preventivnih aktivnosti, Centralna banka je u četvrtom kvartalu 2024. godine realizovala sektorsku analizu i ocjenu postupanja banaka u Crnoj Gori u dijelu primjene ključnih odredbi iz oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, koje se odnose na analizu i prijavu sumnjivih transakcija.

Ovom kontrolom je obuhvaćeno poslovanje svih 11 banaka u Crnoj Gori, sa ciljem unapređenja preventivne funkcije u ovoj oblasti, kao i ocjene:
- kvaliteta evidencije o neuobičajenim i sumnjivim klijentima i transakcijama, i
- kvaliteta izvještavanja nadležnog organa o sumnjivim klijentima i transakcijama.

U fokusu tematske kontrole bila je prvenstveno primjena indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija u bankarskom sektoru, kao i kvalitet izvještavanja nadležnog organa.

Segmenti koji se odnose na *kvalitet sadržine izvršenih analiza* složenih i neuobičajenih transakcija i evidencije o njima, ocjenjivani su kvalitativnim ocjenama: zadovoljavajuće, potrebno poboljšati, ili nezadovoljavajuće, pri čemu najveći dio ocjena bio u kategoriji potrebnog poboljšanja.

Kontrolom su, kao povezane, obuhvaćene i aktivnosti koje banke preduzimaju u vezi sa transakcijama koje su: složene ili su neuobičajeno velike, ili se realizuju na neuobičajeni način, bez očigledne ekonomske opravdanosti ili pravne svrhe, ili odstupaju od uobičajenog ili očekivanog poslovanja klijenta, jer *pravilno* sprovođenje tih aktivnosti omogućava bankama blagovremeno prepoznavanje elemenata sumnje u moguće pranje novca i/ili finansiranja terorizma.

Po pitanju *kvaliteta i sadržine izvještaja* o sumnjivim klijentima i transakcijama (STR), tematska kontrola je pokazala da je uporedna statistika broja prijavljenih sumnjivih klijenata i transakcija ukazala na manji broj prijavljenih izvještaja u odnosu na strukturu rizičnosti klijentskog porfolija i obim ostvarenog platnog prometa. I ovaj segment analize je rezultirao kod najvećeg broja banaka ocjenom **potrebno poboljšanje**.

Izvršenim analizama Centralna banka je ukazala bankama na mjere koje su dužne da preduzmu radi unapređenja sistema, a koje će i u narednom periodu biti obuhvaćene nadzornim aktivnostima. Bankama je posebno ukazano na potrebu da:

- unaprijede kvalitet sistema internih kontrola, naročito u odnosu na analize neuobičajenih, i u konačnom prijavljenih sumnjivih transakcija, koje bi dovele donjihovog realnijeg prikaza – uzimajući u obzir strukturu i rizičnost klijentskog portfolija, strukturu porijekla i djelatnosti klijenata, kao i osnove izvršenja transakcija. Banke su dužne da dodatnu pažnju posvete transakcijama visokih iznosa, transakcijama bez ekonomske opravdanosti, strukturama stvarnog vlasništva koje uključuju lice za koje se sumnja da je povezano sa kriminalnim

aktivnostima, pokušajima sprovođenja transakcija od strane lica koja nijesu u poslovnom odnosu sa bankom i slično.

- posvete dodatnu pažnju edukaciji zaposlenih, sa ciljem razvoja njihovih znanja i vještina u dijelu primjene odgovarajućih mjera praćenja poslovnog odnosa i kontrole transakcija, sa ciljem prepoznavanja i analize većeg broja neuobičajenih i sumnjivih obrazaca u poslovnim aktivnostima klijenata. Potrebno je da zaposleni razumiju značaj i neophodnost prepoznavanja i analize većeg broja pojavnih oblika pranja novca i finansiranja terorizma, korišćenjem složenijih obrazaca izvršenja transakcija.

Dodatno, tehnička rješenja za sistemska obavještenja (upozorenja) o prisustvu indikatora za prepoznavanje složenih, neuobičajenih i sumnjivih transakcija, nisu cjelovito implementirana u svim bankama. Naime, neke banke koriste automatizovana rješenja za prepoznavanje složenih i neuobičajenih transakcija čiju je funkcionalnost potrebno unaprijediti, dok druge banke treba da unaprijede funkcionalnost softverskih rješenja.

U narednom periodu se od bankarskog sektora očekuje da u cilju daljeg unapređenja **razvije efikasnije mehanizme koji će omogućiti preventivnu kontrolu i praćenje transakcija**, odnosno da uspostavi dodatne alate za zadržavanje i prijavu sumnjivih transakcija prije izvršenja, kao i bolju primjenu propisanih indikatora sumnje u moguće pranje novca i finansiranje terorizma.

O rezultatima izvršene posredne tematske analize obaviještena je finansijsko-obavještajna jedinica, kao nadležni organ) za sprovođenje Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma koji prima obavještenja o sumnjivim transakcijama/klijentima.